

- Fig. 3. Alsó szárlevél. — Unterer Stengelblatt.
 Fig. 4. Tölevél. — Grundständiges Blatt.
 Fig. 5. Sugárzó virág. — Strahlende Blüte.
 Fig. 6. Termés és esése. — Frucht und Kelch.

Tab. V. *Knautia dinarica* var. *croatica* nov. var.

- Fig. 1. A növény alsó része a virágzó ág felhajlásával. — Der untere Teil der Pflanze mit emporstrebenden blütenden Stengel.
 Fig. 2. A sterilis levélrózsa. — Sterile Blattrosette.
 Fig. 3. A virágzó ág felső része. — Oberer Teil einer Blütenstandastes.
 Fig. 4. Sugárzó virág. — Strahlende Blüte.
 Fig. 5. Termés és esése. — Frucht und Kelch.

A *Ranunculus ophioglossifolius* Vill. Magyarországon.

Írta }
 Von } Prodán Gyula (Zombor).

1909. május 15-én régóta tervezett kirándulást valósítottam meg, midőn fölkerestem a Zombortól körülbelül 15 km-re fekvő bezdáni mocsaras szikes legelőket. Kirándulásomnak eredménye hazánknak egy ritka növénye: a *R. ophioglossifolius* VILL., melyet a Kigyós és Tulipános mocsaras szikes legelőkön találtam.

A kirándulásról haza érve, jobb könyv hiányában CSERÉY *Növényhatározóját* böngésztem, melynek a 274. lapján olvastam, hogy a *R. ophioglossifolius* hazánkban szórványosan a rónaság mocsaraiban, a pannoniai flóra-járásban fordul elő. Így e növénynek akkor nagyobb jelentőséget nem tulajdonítottam.

Szokásomhoz híven a bezdáni kirándulás eredményét DR. DEGEN Á. tanár úrral közöltem, aki soraimra azt válaszolta «bezdáni adatai érdekesekek».

Ez év június és július havának egyik részét Pesten töltöttem. Ez idő alatt meglátogattam DR. DEGEN Á. tanár urat s őtől hamar nyílt e növény felől tőle személyesen kérdezősködő kérdéseimre gazdag herbariumából a *R. ophioglossifolius*-t készségesen meg is mutatta, a midőn tüstént ráismertem bezdáni növényemre.

Pesti tartózkodásom alatt szabad időmet a Magyar Nemzeti Múzeum növénytani osztályában töltöttem, s ez osztály gazdag irodalmi és herbariumi készletének felhasználásával a *R. ophioglossifolius*-ra vonatkozó tudnivalókat a következőkben foglalom össze.

Mint tipikus mediterraneus faj a következő földközi-tenger-melléki világrészekben, illetőleg országokban otthonos.

Ázsiában: Kis-Ázsiában, Kaukázusban, Taurus vidékén és Szíriában ismeretes.

Afrikában: Algériában, Marokkóban és a Kanári szigeteken terjedt el.

Részletes adataink Európából vannak. HALÁCSY (Conspect. Fl.

Graecae 19. l.) Görögországból és Korfu szigetéről említi. ROUY et FOUCAUD (Fl. de France 83. l.) Törökországból, de GRISEBACH (Spicilegium Florae rumelicae et bithynicae) nem tesz róla említést.

VELENOVSKY (Fl. Bulg. 11. l.) Bulgáriában, Sadova környékén találta. G. BECK Szerbiából és Hercegovinából (Boszniából?) említi. Az utóbbi helyen «An feuchten Stellen bei Vučica luka, circa 1300 m.» magasságban gyűjtötte. (Die Vegetation der Erde IV. 95. l.; Flora v. Südbosnien u. d. angrenz. Hercegovina 340. l.)

Innen Dalmácián át (Vis. fl. dalm. 1291 in fossis locisque aquosis circa Boćcagnazzo, Dervis, Trau, Salona et Gravosa) a magyar-horvát tengerparton s a Liká-ban (KÜMMERLE: Velebit tövében 1909!) Fiumén (NOE) Isztrián át az olasz tengerpart melléig jutott (POSPICHAL: Fl. des Oesterreichischen Küstenlandes 86. l.; KOCH: Synopsis Fl. Germanicae et Helveticae 15. l.; REICHENBACH: Flora excursiora 725 l.).

A *R. ophioglossifolius* Isztriától nyugatra és délnyugatra majdnem megszakítás nélkül követhető a többi földközi-tenger-melléki országokban és szigeteken is. FIORI e PAOLETTI (Fl. Analitica d'Italia Vol. I. 506. l.) Olaszország több pontjáról említik, valamint Sziciliából is. VILLARS faját tudvalegőleg legelőször a Dauphiné-ből írta le (Hist. Pl. de Dauph. III. 1789. 731. tab. XLIX), ROUY et FOUCAUD (Fl. de France 83. l.) Francia-Spanyolországból és Malta szigetéről említik.

A mediterraneus flóraterrületből kiindulva Európa oceanikus éghajlatu részén felhatolt GOTLAND szigetére is (NYM. Consp. p. 14.). A *R. ophioglossifolius* VILL. hazai előfordulására nézve csak igen szórványosan és részben kétes adattal rendelkezünk.

Hazánkban Horvátországból SCHLOSSER és VUKOTINOVIC (Fl. croatica 164) említik «In fossis ad vias in Moslavina inter Potok et Dolnja Vlachinička; in campo Pasavano circa Topolovac et Prelošćica.»

A Magyar Nemzeti Múzeum növénytan osztályának herbariumában a *R. ophioglossifolius*-ból 2 példány van, az egyiket VUKOTINOVIC gyűjtötte «In uliginosis et fossis ad viam versus Potok in Moslavina in Croatia!» A másikat NOE találta Fiume környékén!

A tulajdonképeni Magyarországra nézve csak egy biztos adatunk van. KITAIBEL az első, aki a *R. ophioglossifolius*-t *R. oppositifolius* alatt Szatmár és Biharmegyéből közölte és leírta (M. N. M. KITAIBEL eredeti kézirat!). Később JANKA KITAIBEL-nek *R. oppositifolius*-át, mely a M. N. M. növénytan osztályának herbáriumában 4833. sz. alatt van, *R. ophioglossifolius*-ra javította és ezt NEILREICH-el közölte is (Aufz.; Nachträge und Verbesserungen, 68. l.).

Kétes adatunk van Erdélyből. SCHUR szerint (En. Pl. Trans. 15. l.) LERCHENFELD gyűjteményében előfordul. Minden közelebbi adat e példányra nézve hiányzik.

FUSS (Fl. Trans. excurs. 25. l.) kérdésünkre «absque loco natali. E patria non vidi»-vel felel.

SIMONKAI Enumerációjában nem említi.

Mindezek ROUY-t és FOUCAUD-t a franczia Flora auctorait nem akadályozták meg abban, hogy művükben (Fl. de France 84. l.) a *R. ophioglossifolius*-t SCHUR adatára támaszkodva «Transylvaniá»-ból ne közöljék.

Mivel e növényt LERCHENFELD óta Erdélyben senki sem találta, így a *R. ophioglossifolius* Erdély florájából törlendő.

A felsorolt termőhelyi adatokból kitűnik, hogy a *R. ophioglossifolius* elterjedésének legészakibb pontja Európában Gotland szigetén és legdélibb határa Afrikában a Kanári szigeteken van. Feltűnő, hogy Franciaországból Belgiumot, Hollandiát és Németországot megkerülve Gotlandba jutott. Valószínűleg ezekben az országokban is megvolt, de a folyók szabályozásával és a csatornázással eltűnt. E növény említett lelőhelyei nagyjából mélyen fekvő mocsaras helyeken vannak, csak G. BECK (Fl. Südb. II. 340. l.) gyűjtötte «Vucia-luka»-n 1300 m. a tenger színe fölött, ami eddig a legnagyobb magasság, ahová a *R. ophioglossifolius* eljutott.

G. BECK (Die Vegetation der Erde IV. 174. l.) a *R. ophioglossifolius*-t a mediterraneus flora mocsári szövetkezetének tagjai közé sorolja, ennek növényformációjával ami növényünk is nagyban megegyezik.

A bezdáni mocsaras helyeken a következő növények társaságában találtam: *Ranunculus polyphyllus*, *R. lateriflorus*, *Myosurus minimus*, *Carex acuta*, *Glyceria fluitans*, *Berula angustifolia*, *Cardamine parviflora*, *Lychnis flos cuculi*, *Juncus effusus* stb.

Mivel a *R. lateriflorus* és *Myosurus minimus* jelenléte a talajnak több vagy kevesebb sótartalmát jelzik, mivel továbbá a kipusztult *R. ophioglossifolius* helyét ősszel az *Aster canus* lepi el, ezekből úgy látszik, hogy nálunk a *R. ophioglossifolius* a sótartalmú mocsaras területeket kedveli.

A különböző éghajlati és talajviszonyok folytán a *R. ophioglossifolius* is átalakuláson ment át. ROUY és FOUCAUD (Flore de France 83. l.) négy alakját különböztetik meg: α) *genuinus*, β) *intermedius*, γ) *dentatus*, δ) *fontanus*. PRESL, FIORI és PAOLETTI (Flora Analitica d'Italia Vol. I. 506. l.) a négy alakot háromra redukálják: α) *typicus* Isztriában, β) *fontanus* PRESL. Szicília és Korzika szigetén, γ) *Revelieri* (BORB.) Korzika szigetén terjedt el. A mi növényünk legjobban megfelel az Isztriában is előforduló *typicus* = *genuinus* ROUY és FOUCAUD-nak, melyet FIORI és PAOLETTI (l. c.) következőképpen jellemeznek «Pianta annua a fusti eretti. Acheni granuloso-scabri o più raro quasi lisci.»

Végül e helyen is hálás köszönetemet fejezem ki DR. DEGEN ÁRPÁD, DR. FILARSZKY NÁNDOR, DR. SIMONKAI LAJOS egyetemi magántudnár uraknak és DR. KÖMMERLE J. BÉLA urnak, Magyar Nemzeti Múzeum segédőrének, hogy figyelmemet e növényre felhívni és e növényre vonatkozó irodalmi és herbáriumi anyagokat rendelkezésemre bocsátani szívesek voltak.

Verf. berichtet in diesem Artikel über die Entdeckung des *Ranunculus ophioglossifolius* VILL. in den Sümpfen bei Bezdán (Comit. Bács-Bodrog), wo er diese in Ungarn höchst seltene Pflanze von welcher wir aus dem eigentlichen Ungarn nur die sicheren von KITAIBEL herstammenden Angaben aus den Comitaten Bihar und Szatmár kennen, in Gesellschaft von *R. polyphyllus*, *R. lateriflorus*, *Myosurus minimus*, *Carex acuta*, *Glyceria fluitans*, *Berula angustifolia*, *Cardamine parviflora*, *Lychnis Flos cuculi*, *Juncus effusus* etc. gefunden hat. Den Standort bedeckt im Herbst *Aster canus*, diese Pflanze scheint also bei uns einen Natronhaltigen Boden zu bewohnen.

KITAIBEL hat sie in seinem Manuscripten (Rel. Kit. p. 89) als *R. oppositifolius* angeführt, die richtige dann auch von NEILREICH veröffentlichte Bestimmung stammt von V. v. JANKA her (Vgl. NEILR. Aufz. Nachtr. 1870: 68). Die siebenbürgische Angabe SCHUR's (Enum. 15) und FUSSE's stützt sich auf ein im Herb. LERCHENFELD ohne Standortsangabe liegendes Exemplar, ist also höchst zweifelhaft.

Dagegen kommt diese Art in Croatien (Moslavina, Lika, Fiume) sicher vor.

Tényleg nő-e az *Aconitum paniculatum* Spanyolországban?

Wächst *Aconitum paniculatum* wirklich in Spanien?

Irta: } Dr. Rapaics Raymund (Kolozsvár).
Von: }

A M. B. L. V. (1906) évfolyamának 133. oldalán írja először GÁYER úr, hogy az *Aconitum paniculatum* Spanyolországban is honos. Minthogy az *Aconitum* génusszal magam is sokáig és bőven foglalkoztam, mindazonáltal ennek a növénynek spanyolországi előfordulásáról sem a herbáriumokban, sem az irodalomban semmiféle adatra nem akadtam, ez az állítás fölöttébb meglepett. Hiszen Spanyolországban nemcsak az *A. paniculatum*-ot, hanem az egész *Cammarum* szubszekciót nem ismerte eddig senki!

Azóta tisztáztam ezt az ügyet

In M. B. L. V. (1906) p. 133 gibt Herr GÁYER an, dass *Aconitum paniculatum* auch in Spanien heimisch sein soll. Da ich mich mit der Gattung *Aconitum* seit langer Zeit beschäftige, jedoch vom Vorkommen der genannten Eisenhutart in Spanien weder in Herbarien, noch in der Literatur die kleinste Spur fand, überraschte mich diese Angabe sehr. Spanien war doch nicht nur *A. paniculatum*, sondern bisher die ganze Subsection *Cammarum* fremd!

Seitdem habe ich mir die

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1909

Band/Volume: [9](#)

Autor(en)/Author(s): Prodan Gyula (Julius)

Artikel/Article: [A *Ranunculus ophioglossifolius* Vill. Magyarországon. 60-63](#)